

Pensionsskulden i kommuner och landsting

250 miljarder i oredovisade pensionsskulder
Kunskapsbrist hos anställda om den egna pensionen

Innehåll

Förord	3
Avtal om tjänstepension för kommun- och landstingsanställda	4
Kommunernas och landstingens oredovisade pensionsskulder	5
Tjänstepensionen allt viktigare för den anställde	14
Undersökning bland kommun- och landstingsanställda	15
Tre goda exempel	21
Tänkbara lösningar	24
Ordlista	26
Tabellbilaga	27

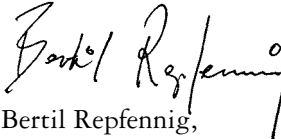
Förord

Det talas och skrivs mycket om kommunernas och landstingens pensionsskulder. Det är också väl känt att kostnaderna för pensioner kommer att öka framöver när 40-talisterna går i pension. I de flesta kommuner och landsting finns en stor grupp anställda som närmar sig pensionsåldern.

För att klara kostnadsökningen krävs en långsiktig plan. Annars riskerar pensionerna till tidigare anställda att tränga ut annan kommunal verksamhet. Många kommuner och landsting riskerar att blunda för problemet och skjuta det på framtiden. Förutom den redovisade pensionsskulden finns dessutom över 250 miljarder kronor i oredovisade pensionsskulder, så kallade ansvarsförbindelser.

För att tydliggöra åtagandet har vi sammanställt fakta om den oredovisade pensionsskulden för samtliga kommuner och landsting. Vi har också genomfört en undersökning bland de anställda vars tjänstepensioner åtagandet avser. Resultatet visar tydligt att många anställda är oroliga för sin framtida pension och att kunskapsnivån om hur pensionssystemet fungerar är låg.

Syftet med denna rapport är inte att utpeka någon som ansvarig för att situationen ser ut som den gör. Kommuner och landsting är långt ifrån ensamma om att ha omfattande pensionsåtaganden. Motvarande uppbyggnad av pensionsåtaganden finns inom den privata sektorn i det sk FPG/PRI-systemet. Men det hindrar inte att kommunernas och landstingens pensionsskulder måste tas på allvar. KPA Pension har som det ledande pensionsbolaget inom den kommunala sektorn givetvis ett delansvar. Det viktiga i dag är att blicka framåt. Just därför vill vi bidra till att öka kunskaperna om den kommunala pensionsskulden och visa på olika handlingsalternativ. Det går att vidta åtgärder som ger kostnadskontroll och som gör pensionsskulden mer lätthanterlig. Rapporten vänder sig i första hand till kommunala beslutsfattare som är ansvariga för att hantera stora pensionsåtaganden. Vi hoppas att rapporten ska bidra till konstruktiva diskussioner.

Bertil Repfennig,
Vd KPA Pension

Avtal om tjänstepension för kommun- och landstingsanställda

Utöver den allmänna pensionen från staten får anställda i kommun- och landsting tjänstepension som bygger på kollektivavtal. Kollektivavtalet reglerar omfattningen av den anställdes tjänstepension och arbetsgivarens kostnad för densamma. Två pensionsavtal är viktiga att känna till när man diskuterar pensioner i kommuner- och landsting.

- Fram till och med 1997 omfattades de anställda av pensionsavtalet PA-KL. Avtalet gav de anställda en tjänstepension i form av en viss bestämd procentsats av lönen, så kallad förmånsbestämd pension. Denna del redovisas i de allra flesta fall inte som en skuld i kommunens eller landstingets balansräkning.
- Den 1 januari 1998 trädde ett nytt pensionsavtal i kraft. I det nya avtalet, pensions- och försäkringsavtalet PFA, görs delar av den framtida tjänstepensionen beroende av hur mycket premier som betalats in och vilken avkastning som dessa förräntats till. Pensionsrätter som tjänats in från 1998 ska, om de inte är försäkrade, redovisas som en skuld i kommunens eller landstingets balansräkning.

Tjänstepension är ett begrepp som används för att beskriva ett paket av flera olika pensionsförmåner. I översikten nedan framgår de pensionsförmåner som 2005 gäller för PFA.

PFA I KORTHET

Individuell del

En viss del av tjänstepensionen avsätts till en individuell del som den anställda själv får bestämma över hur den ska förvaltas. Avsättningen motsvarar en viss procentsats av den anställdes lön och kan variera beroende på vilket avtalsområde den anställda tillhör. Som mest uppgår avgiften som sätts av för den individuella delen till 4,5 procent av lönen. Den individuella delen redovisas inte som skuld i kom-

munen eller landstingets balansräkning eftersom pensionspengarna är försäkrade.

Kompletterande ålderspension

Den som har en årslön som är högre än 7,5 basbelopp kan ha rätt till kompletterande ålderspension. 7,5 basbelopp motsvarar för stora grupper av anställda en månadslön på 25 188 kr. Kompletterande ålderspensionen ger den anställda en pension på 62,5 procent av lön mellan 7,5 och 20 basbelopp. Den kompletterande ålderspensionen redovisas som skuld i balansräkningen om kommunen eller landstinget inte har valt att försäkra pensionen.

Efterlevandepension

Om den anställda dör innan pensionsålder uppnåtts betalas en efterlevandepension ut till de anhöriga. Efterlevandepensionen betalas ut under 5 år och motsvarar i de flesta fall 15 procent av den anställdes lön. Även efterlevandepension kan kommunen eller landstinget ha valt att försäkra och så fall ingår inte denna pension i den redovisade pensionsskulden.

Särskild ålderspension

Pensionen omfattar huvudsakligen anställda inom räddningstjänsten. Pensionen motsvarar i de flesta fall 73,5 procent av lönen.

Redovisning av pensionsrätter

All pensionsrätt som är intjänad fram till och med 1997 redovisas i de allra flesta fall inte som en skuld i kommunens och landstingens balansräkning.

Pensionsrätter som är intjänade från och med 1998 ska däremot redovisas som en skuld i kommunens och landstingens balansräkningar om den inte är försäkrad.

Kommunernas och landstingens oredovisade pensionsskulder

VAD ÄR EN PENSIONSSKULD?

En pensionsskuld är ett åtagande om framtida pension. Alla kommuner och landsting har pensionsskulder som byggts upp genom åren. "Fördringsägarna" är anställda och tidigare anställda som på ålderns höst ska få ut sin kommunala tjänstepension.

Framöver kommer pensionsutbetalningarna att öka kraftigt när de stora årskullarna födda på 1940-talet går i pension. Enligt KPA Pensions prognoser kommer kostnaderna på sikt att fördubblas i fasta priser jämfört med i dag. För att undvika att växande pensionsutgifter tränger ut annan kommunal verksamhet försöker allt fler kommuner och landsting omfördela sina pensionskostnader över tiden. Tanken är att betala något mer i dag för att undvika stora kostnadsökningar längre fram.

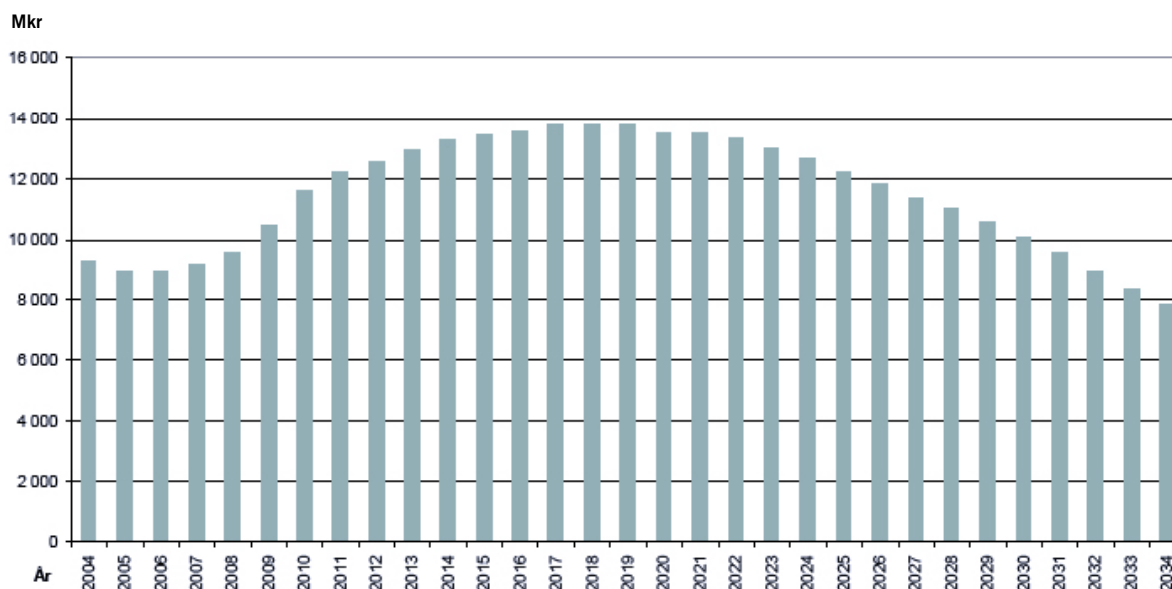
Förr var det ovanligt att kommuner eller lands-

ting avsatte pengar för att klara framtida pensionsutbetalningar. Dessa utbetalningar hanterades löpande efter hand som de dök upp. Det innebar i praktiken att kostnaderna för pensionerna sköts över till kommande generationer. Numera är det en vanlig uppfattning att varje generation ska bära sina egna pensionskostnader.

TVÅ DELAR AV PENSIONSSKULDEN

Pensionsskulden kan delas in i två delar: Den ena delen utgörs av pensionsrätter som tjänats in fram till och med 1997. Denna del kallas formellt inte för "skuld" utan för "ansvarsförbindelse" eftersom den redovisas utanför kommunernas eller landstingens balansräkning. Den andra delen är de pensionsåtaganden som byggts upp från 1998 och framåt. Dessa pensionsåtaganden finns upptagna i balansräkningarna.

Pensionsutbetalningar per år enligt ansvarsförbindelsen

Diagrammet visar kommunernas och landstingens kommande utbetalningar avseende intjänade pensioner fram till och med 1997.

Källa: KPA Pension

Varför är det viktigt om pensionskulden finns upp- tagen i balansräkningen? Jo, balansräkningen är ut- gångspunkten när kommunens eller landstingets soliditet fastställs. Med soliditet avses den långsik- tiga betalningsförmågan. Om skulderna överstiger tillgångarna blir soliditeten låg. Att en kommun eller ett landsting har låg soliditet är en viktig upp- lysning för invånarna, personalen och alla andra som har med kommunens eller landstingets verksamhet att göra.

DEN REDOVISADE SKULDEN

De pensionsåtaganden som ingåtts efter det att PFA trädde i kraft redovisas i balansräkningen enligt be- stämde regler, den sk P-finken. I många fall vägs de upp av andra tillgångar som kommunen eller lands- tinget har. Men det hindrar inte att den kommunala ekonomin kan bli ansträngd när en växande grupp pensionärer ska få ut sina pensioner.

Ett problem är som sagt att det är svårt att förutse exakt vad pensionsåtagandena kommer att kosta oli- ka år. Kostnaderna beror bland annat på pensions- åldern. En annan faktor som påverkar – eftersom pensionen betalas ut livsvarigt – är hur länge pen- sionstagarna lever. Pensionskostnaderna blir mindre än beräknat om de som har rätt till pension råkar dö tidigt. Omvänt kan pensionskostnaderna bli större än beräknat om de som är berättigade till kommu- nal pension lever länge.

BARA VISSA SKULDER REDOVISAS

I slutet av 1990-talet infördes ett balanskrav som innebär att kommuner och landsting inte får lov att gå med underskott. Om de ändå går med underskott måste detta regleras inom en tvåårsperiod.

Samtidigt som balanskravet infördes bestämdes att kommunernas och landstingens pensionskulder ska redovisas enligt den så kallade blandmodellen. Denna innebär att pensionsrätter som intjänats från 1998 och framåt måste redovisas i balansräkningen,

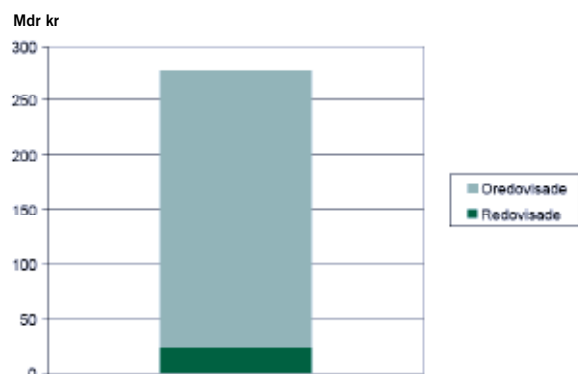
medan pensionsrätter som intjänats tidigare inte ska redovisas utan tas upp som en ansvarsförbindelse.

Skulder som redovisas som en ansvarsförbindelse påverkar inte resultatet. Däremot påverkar utbetal- ningar från ansvarsförbindelsen resultatet. Avsikten med blandmodellen är att underlätta för kommuner och landsting att klara balanskravet. Blandmodel- len ifrågasätts inte minst av ekonomer. Kritiken går ut på att det strider mot god redovisningssed att inte ta upp alla skulder i balansräkningen. Dock är det helt enligt gällande lagstiftning att redovisa enligt blandmodellen.

ÖVER 250 MILJARDER I OREDOVISADE SKULDER

När det i massmedia talas om ”den kommunala pen- sionskulden” inkluderas oftast de oredovisade pen- sionsåtagandena – det vill säga kommunernas och landstingens ansvarsförbindelser. Enligt SCB är det sammanlagda värdet på kommunernas oredovisade pensionskulder cirka 150 miljarder kronor (inklu- sive kostnaden för löneskatter). Det sammanlagda värdet på landstingens oredovisade pensionskulder är cirka 100 miljarder kronor (inklusive kostnaden för löneskatter). Totalt har alltså kommunerna och landstingen 250 miljarder i oredovisade pensions- kulder. Dessa skulder räknas successivt upp efter-

Kommunernas och landstingens totala pensionskuld

Källa: SCB och KPA Pension

som pensionerna är värdesäkrade. Pensionerna blir högre ju senare de betalas ut. Hur pensionsskulden ska beräknas regleras i P-finken.

250 miljarder är mycket pengar även ur ett nationalekonomiskt perspektiv. Som en jämförelse är den årliga offentliga kostnaden för hela svenska utbildningsväsendet – inklusive grundskolan, gymnasieskolan, högskolan och all vuxenutbildning – cirka 200 miljarder kronor. En viktig skillnad är förstås att pensionsskulden inte behöver betalas av under ett år.

De oredovisade pensionsskuldena – eller ansvarsförbindelserna som de formellt kallas – är fortfarande betydligt större än de pensionsskulder som i dag redovisas i kommunernas och landstingens balansräkningar. Det kommer att dröja åtskilliga decennier innan alla de pensionsförpliktelser som ingårts före 1998 har betats av helt och hållet. Även kommun- eller landstingsanställda som i dag är i

40-årsåldern har ofta pensionsrätter som är intjänade 1997 eller tidigare.

DEN VERKLIGA HOTBILDEN

Även om 250 miljarder i oredovisade kommunala pensionsskulder är mycket, handlar det inte om pengar som måste betalas ut vid ett tillfälle. Kommunernas och landstingens årliga pensionsutbetalningar motsvarar trots allt bara några procent av deras totala utgifter.

Någon risk att de tidigare anställda inte ska få ut sina pensioner föreligger egentligen inte. Det som däremot kan inträffa är att ökade pensionskostnader tränger ut annan kommunal verksamhet. Den verkliga hotbilden är inte att pensionsutbetalningarna ställs in utan att det blir för lite pengar kvar till verksamheter som skola, barnomsorg, äldreomsorg och sjukvård.

Hotar pensionsskulden den kommunala verksamheten?

DEMOGRAFINS PÅVERKAN

Ett viktigt skäl till att den kommunala pensionskulden diskuteras just nu är den demografiska utvecklingen. Trenden är att allt färre förvärvsarbete försörjer allt fler pensionärer och andra som inte arbetar. Denna trend kommer att förstärkas ytterligare under de kommande åren, när 40-talisterna går i pension.

Medelåldern bland de anställda i kommuner och landsting är hög. Många bland dessa är födda just på 1940-talet. Därför kommer den kommunala sektorn att påverkas mer än andra sektorer av de närmaste årens stora pensionsavgångar.

Eftersom en stor andel av de kommun- och landstingsanställda är på väg att gå i pension kommer det att krävas nyrekryteringar för att upprätthålla den kommunala verksamheten.

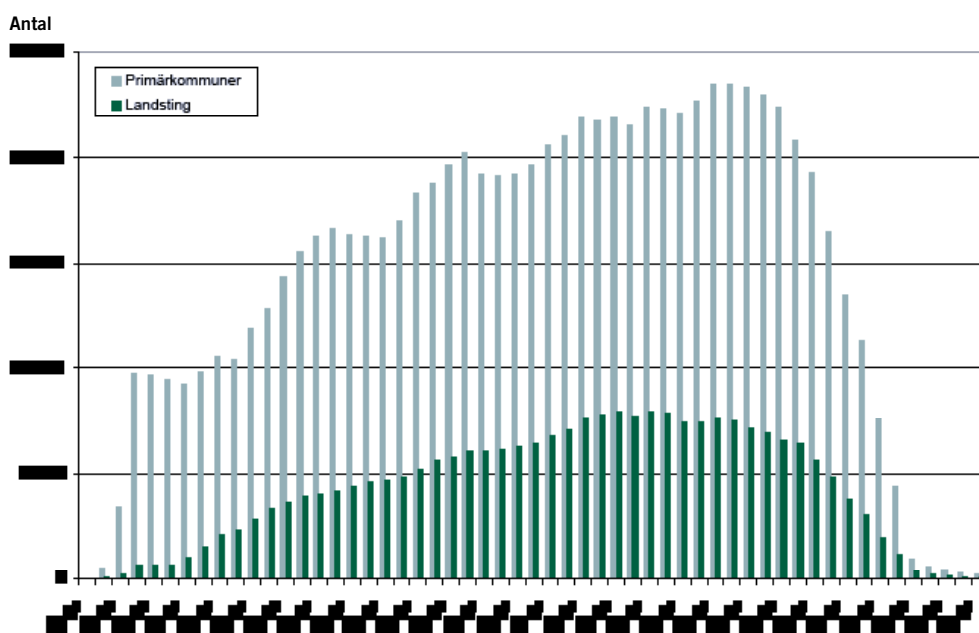
Samtidigt ökar efterfrågan på vissa kommunala tjänster. Det dröjer ytterligare några år innan 40-talisterna får behov av äldreomsorg. Men de senaste årens babyboom har skapat ett ökat tryck på

barnomsorgen och grundskolan. Efterfrågan på fler skolplatser kommer att hålla i sig under lång tid framöver.

KOMMUNERNAS OREDOVISADE PENSIONSSKULDER

Sammanlagt har Sveriges 290 kommuner cirka 150 miljarder kronor i oredovisade pensionskulder. Den kommun som har mest i oredovisade pensionskulder är Stockholm (11,8 miljarder), följd av Göteborg (8,4 miljarder) och Malmö (5,3 miljarder). Två kommuner – Lund och Lerum – har noll kronor i oredovisade pensionskulder. Det beror på att både Lund och Lerum har beslutat sig för att redovisa alla sina pensionsåtaganden i balansräkningen. Två ytterligare kommuner – Linköping och Vara – redovisar också sina pensionskulder i balansräkningen, men till SCB rapporterar man ändå in dessa skulder som en ansvarsförbindelse i enlighet med gällande lagstiftning.

Ålderstrukturen över de anställda i kommuner och landsting

Källa SCB (RAMS) 2003

Att kommuner redovisar sina pensionsskulder öppet är viktigt för att öka medvetenheten om problemet. Detta betyder dock inte att pensionsskulderna är finansierade. Det räcker inte att redovisa skulderna – det behövs också en plan för att finansiera dessa.

De kommuner som har störst oredovisade pensions-skuld totalt

1. Stockholm	11,8 mrd kr
2. Göteborg	8,4 mrd kr
3. Malmö	5,3 mrd kr
4. Uppsala	2,9 mrd kr
5. Norrköping	2,4 mrd kr
6. Örebro	2,3 mrd kr
7. Jönköping	2,2 mrd kr
8. Västerås	2,1 mrd kr
9. Linköping	2,1 mrd kr
10. Helsingborg	2,0 mrd kr

Källa: SCB:s uppgifter om kommunernas ansvarsförbindelser och löneskatter (ej redovisade i balansräkningen) 2004-12-31.

Pensionsskuldens storlek styrs i stor utsträckning av hur många invånare kommunen har. För att kunna jämföra kommuner som är olika stora krävs att pensionsskulden ställs i relation till antalet invånare. Mest skuldsatta är i så fall invånarna i Pajala. Varje pajalabo har en redovisad kommunal pensionsskuld på 30 851 kronor.

Gotland, som kommer på andra plats, är egentligen inte jämförbar med de övriga kommunerna. Eftersom Gotlands kommun även har landstingsuppgifter blir antalet anställda större och därmed även pensionsåtagandena.

I de flesta kommuner motsvarar den oredovisade kommunala pensionsskulden 15 000–20 000 kronor per invånare. Därtill kommer förstås den redovisade pensionsskulden och de pensionsskulder som landstinget har.

De kommuner som har störst oredovisade pensions-skuld per invånare (störst oredovisad skuld först)

1. Pajala	30 851 kr/inv
2. Gotland*	29 697 kr/inv
3. Strömsund	28 085 kr/inv
4. Filipstad	27 313 kr/inv
5. Kiruna	26 985 kr/inv
6. Sorsele	26 812 kr/inv
7. Storuman	26 529 kr/inv
8. Överkalix	25 609 kr/inv
9. Åsele	24 923 kr/inv
10. Ragunda	24 984 kr/inv

Källa: KPA Pensions beräkningar baserade på SCB:s uppgifter om kommunernas ansvarsförbindelser 2004-12-31. Ansvarsförbindelsen och löneskatter (ej redovisade i balansräkningen) har delats med antalet invånare.

* Gotlands är en landstingsfri kommun och är därför inte fullt jämförbar med de andra kommunerna.

De kommuner som har minst oredovisade pensions-skuld per invånare (minst oredovisad skuld först)

1. Lund	0 kr/inv
2. Lerum	0 kr/inv
3. Knivsta	8 168 kr/inv
4. Värmdö	11 201 kr/inv
5. Sjöbo	11 531 kr/inv
6. Trosa	11 826 kr/inv
7. Vaxholm	11 907 kr/inv
8. Gnosjö	12 108 kr/inv
9. Bollebygd	12 171 kr/inv
10. Skurup	12 616 kr/inv

Källa: KPA Pensions beräkningar baserade på SCB:s uppgifter om kommunernas ansvarsförbindelser 2004-12-31. Ansvarsförbindelsen och löneskatter (ej redovisade i balansräkningen) har delats med antalet invånare.

Som framgår av tabellerna finns ett samband mellan kommunernas skattekraft och deras pensionsskulder. De kommuner som har störst pensionsskuld per invånare är ofta utflyttningskommuner. Tyvärr riskerar dessa kommuner att få ännu större problem framöver, när allt färre yrkesverksamma ska försörja

en växande skara pensionärer. Inte minst för utflyttningskommuner är det viktigt att ta itu med frågan hur tjänstepensionerna till de anställda ska finansieras.

LANDSTINGENS OREDOVISADE PENSIONSSKULDER

Landstingens oredovisade pensionsskulder uppgår sammanlagt till cirka 100 miljarder kronor (inklusive kostnaden för löneskatter). Mest i oredovisade pensionsskulder har Västra Götalandsregionen (18,1 miljarder kronor), följd av Stockholms läns landsting (17,8 miljarder kronor) och Region Skåne (12,9 miljarder kronor).

Landstingens oredovisade pensionsskulder totalt (störst oredovisad skuld först)	
1. Västra Götaland	18,1 mrd kr
2. Stockholm	17,8 mrd kr
3. Skåne	12,9 mrd kr
4. Värmland	4,0 mrd kr
5. Västerbotten	3,9 mrd kr
6. Örebro	3,9 mrd kr
7. Gävleborg	3,9 mrd kr
8. Norrbotten	3,8 mrd kr
9. Uppsala	3,8 mrd kr
10. Dalarna	3,7 mrd kr
11. Jönköping	3,7 mrd kr
12. Sörmland	3,1 mrd kr
13. Västmanland	3,0 mrd kr
14. Kalmar	3,0 mrd kr
15. Västernorrland	2,8 mrd kr
16. Halland	2,6 mrd kr
17. Kronoberg	2,2 mrd kr
18. Blekinge	2,2 mrd kr
19. Jämtland	1,8 mrd kr
20. Östergötland	0,0 mrd kr

Källa: Aktuella bokslutsuppgifter 2004, Sveriges kommuner och landsting.

När skulderna ställs i relation till antalet invånare framgår det dock att andra landsting ligger sämre till. Mätt per invånare har Norrbottens läns landsting och Västerbottens läns landsting mest i oredovisade pensionsskulder. Därefter kommer Värmlands läns landsting och landstinget i Blekinge.

Ett landsting – landstinget i Östergötland – har valt att redovisa hela sin pensionsskuld i balansräkningen. Följaktligen har landstinget i Östergötland noll kronor i oredovisad pensionsskuld. Det betyder dock inte att Östergötland är det landsting som har lägst pensionsskuld per invånare totalt sett.

Landstingens oredovisade pensionsskulder per invånare (störst oredovisad skuld först)

1. Norrbotten	15 147 kr/inv
2. Västerbotten	15 058 kr/inv
3. Värmland	14 458 kr/inv
4. Blekinge	14 421 kr/inv
5. Örebro	14 406 kr/inv
6. Gävleborg	13 941 kr/inv
7. Jämtland	13 742 kr/inv
8. Dalarna	13 299 kr/inv
9. Kalmar	12 764 kr/inv
10. Uppsala	12 586 kr/inv
11. Kronoberg	12 373 kr/inv
12. Västra Götaland	11 861 kr/inv
13. Sörmland	11 690 kr/inv
14. Västmanland	11 620 kr/inv
15. Västernorrland	11 605 kr/inv
16. Jönköping	11 282 kr/inv
17. Skåne	11 129 kr/inv
18. Stockholm	9 521 kr/inv
19. Halland	9 253 kr/inv
20. Östergötland	0 kr/inv

Källa: KPA Pensions beräkningar baserade på aktuella bokslutsuppgifter 2004, Sveriges kommuner och landsting.

MISSVISANDE UPPGIFTER OM BETALNINGSFÖRMÅGAN

Med stora pensionskulder riskerar växande pensionsutgifter att tränga ut annan kommunal verksamhet. Om skulderna inte redovisas öppet kan kommunens eller landstingets ekonomi uppfattas som bättre än vad den egentligen är.

För alla större verksamheter brukar *soliditeten* redovisas. Med soliditet avses den långsiktiga betalningsförmågan. Om vissa skulder inte tas med i beräkningarna blir uppgifterna om den långsiktiga betalningsförmågan missvisande.

Kommuner och landsting skiljer sig i några avseenden från företag. En viktig skillnad är beskattningen som garanterar dem inkomster. Skattnivån har betydelse för vilken långsiktig betalningsförmåga en kommun eller ett landsting har. Med en hög skattnivå är det svårare att öka intäkterna genom att ytterligare höja skatten.

KPA Pension har gått igenom vilken finansiell styrka olika kommuner och landsting har när även de oredovisade pensionskulder inkluderas. I tabellbilagan på slutet presenteras den långsiktiga betalningsförmågan för var och en av landets kommuner när de åtaganden som finns i form av ansvarsförbindelser inkluderas som skulder. Motsvarande uppgifter för landstingen framgår av tabellen på sidan 12.

Att den långsiktiga betalningsförmågan är negativ innebär att skulderna är större än tillgångarna.

KOMMUNERNAS LÅNGSIKTIGA BETALNINGSFÖRMÅGA

Beräkningarna utgår från de uppgifter som kommunerna och landstingen själva har lämnat i sina årsredovisningar. Det är svårt att bedöma en kommuns eller ett landstings långsiktiga betalningsförmåga. En del kommuner – exempelvis Göteborg – har tillgångar i kommunala bolag som ligger utanför den kommunala budgeten. Å andra sidan kan det vara

svårt att använda dessa tillgångar för att finansiera sådant som pensionsutbetalningar.

Flera kommuner ger intryck av att vara finansiellt stabila även när deras oredovisade pensionskulder inkluderas. Detta gäller exempelvis Stockholm (47 procent soliditet), Piteå (46 procent), Vilhelmina (40 procent), Landskrona (51 procent) och Solna (62 procent). Andra kommuner tycks ha betydligt sämre långsiktig betalningsförmåga.

De kommuner som har sämst långsiktig betalningsförmåga när de oredovisade pensionskulderna inkluderas (redovisad långsiktig betalningsförmåga)

1. Laxå	- 94 %	(- 1 %)
2. Ockelbo	- 81 %	(15 %)
3. Nordanstig	- 67 %	(13 %)
4. Göteborg	- 56 %	(4 %)
5. Österåker	- 55 %	(40 %)
6. Ragunda	- 50 %	(1 %)
7. Surahammar	- 47 %	(0 %)
8. Stenungsund	- 42 %	(- 2 %)
9. Lysekil	- 41 %	(15 %)
10. Haninge	- 40 %	(23 %)
11. Mullsjö	- 40 %	(6 %)
12. Kil	- 40 %	(21 %)
13. Norberg	- 40 %	(19 %)

Källa: KPA Pensions beräkningar baserade på SCB:s uppgifter om kommunernas ansvarsförbindelser 2004-12-31. Ansvarsförbindelsen och löneskatter (ej redovisade i balansräkningen) har delats med antalet invånare.

* Gotlands är en landstingsfri kommun och är därför inte fullt jämförbar med de andra kommunerna.

LANDSTINGENS LÅNGSIKTIGA BETALNINGSFÖRMÅGA

Så länge de oredovisade pensionskulder inte inkluderas ser de flesta landsting ut att vara hyfsat finansiellt starka. Undantagen är Stockholms läns landsting och Region Skåne som även då har större skulder än tillgångar. Men om pensionskulder inkluderas framgår att den långsiktiga betalnings-

förmågan är negativ i alla landsting.

Vissa landsting (t ex Stockholm) har tillgångar i bolag som ligger utanför budgeten. Dessa tillgångar kan dock vara svåra att använda för att betala pensionerna.

Primärkommunerna har sammantaget fler anställda än landstingen, vilket avspelar sig i att de har större pensionskulder per invånare. Men generellt är landstingens ekonomiska läge mer kärvt.

Landstingens långsiktiga betalningsförmåga när de oredovisade pensionskulderna inkluderas (redovisad långsiktig betalningsförmåga)

1. Dalarna	- 163 %	(13 %)
2. Västra Götaland	- 143 %	(10 %)
3. Skåne	- 143 %	(- 15 %)
4. Värmland	- 137 %	(32 %)
5. Örebro	- 90 %	(19 %)
6. Västmanland	- 83 %	(30 %)
7. Stockholm	- 82 %	(- 5 %)
8. Gävleborg	- 82 %	(42 %)
9. Kalmar	- 73 %	(41 %)
10. Västerbotten	- 67 %	(48 %)
11. Sörmland	- 66 %	(40 %)
12. Kronoberg	- 64 %	(45 %)
13. Uppsala	- 56 %	(37 %)
14. Jämtland	- 50 %	(52 %)
15. Västernorrland	- 49 %	(47 %)
16. Norrbotten	- 35 %	(59 %)
17. Blekinge	- 30 %	(60 %)
18. Jönköping	- 28 %	(56 %)
19. Östergötland	- 22 %	(- 22 %)
20. Halland	- 2 %	(63 %)

Källa: Egna beräkningar baserade på aktuella bokslutsuppgifter 2004, Sveriges kommuner och landsting.

ANDRA KOMMUNALA ÅTAGANDEN

Ett skäl till att kommunernas och landstingens pensionskulder väcker oro är den demografiska utvecklingen, inte minst att antalet pensionärer kommer att öka framöver. Om antalet pensionärer i förhållande till antalet förvärvsarbetsande hade varit konstant skulle det inte ha varit lika problematiskt att finansiera pensionsutbetalningarna löpande via budgeten.

Det är inte bara kommunernas och landstingens pensionsutgifter som kommer att öka under de närmaste åren. Exempelvis kommer det att krävas omfattande nyrekryteringar när många äldre medarbetare lämnar sina tjänster för att gå i pension.

Efterfrågan på kommunal service kommer knappast att minska under de närmaste åren. Visserligen kommer det att dröja en tid innan 40-talisterna får behov av äldreomsorg, men i gengäld kommer trycket på skolan och barnomsorgen att öka som en följd av de senaste årens höga födelsetal. Samtidigt står sjukvården inför stora utmaningar.

ALLT FLER HAR RÄTT TILL KOMPLETTERANDE ÅLDERSPENSION

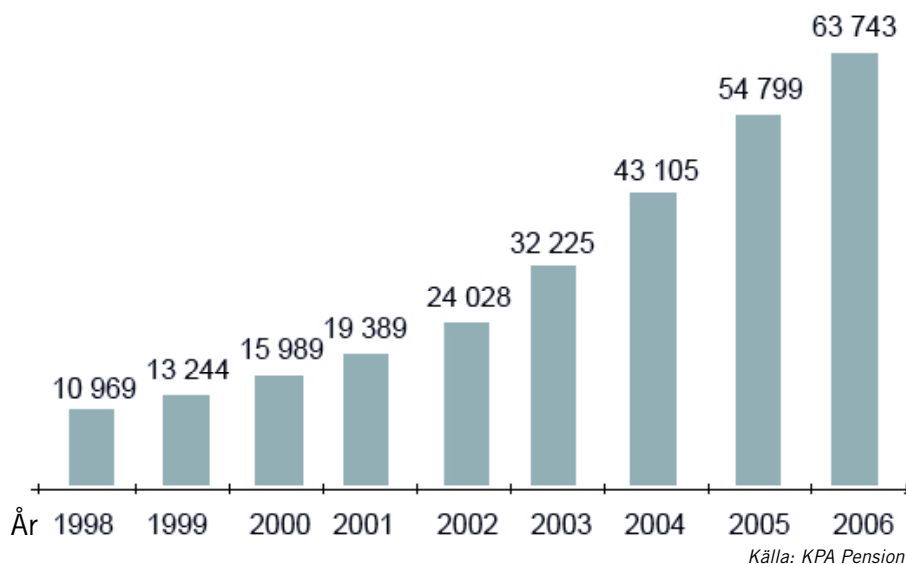
Ett annat problem för kommunerna och landstingen är att antalet som är berättigade till kompletterande ålderspension, KÅP, ökar kraftigt. Enligt PFA får de som tjänar mellan 7,5-20 basbelopp (cirka 27 000 kronor i månaden) en pension som motsvarar 62,5 procent av lönen. De som tjänar mellan 20-30 basbelopp är berättigade till 31,25 procent i pension på den del av lönen som överstiger 20 basbelopp. Så sent som slutet av 1990-talet utgjorde denna grupp knappt 11 000 av kommunernas och landstingens anställda. 2006 kommer den ha ökat till nästan 64 000.

2004 uppgick kommunernas årliga pensionskostnader till 14 miljarder kronor. Fram till 2008

kommer den årliga kostnaden att öka till 17 miljarder kronor i fasta priser, enligt KPA Pensions prognoser. Nästan halva ökningen beror på dem som tjänar över 7,5 basbelopp.

För landstingen beräknas pensionskostnaderna under samma tidsperiod att öka från 9 till 12 miljarder kronor per år. En stor del av ökningen går till kompletterande ålderspension. Diagrammet nedan visar en prognos över antalet kommun- och landstingsanställda med rätt till kompletterande ålderspension. Trenden i diagrammet kommer dock inte att hålla i sig. Ett nytt pensionsavtal är redan på gång vilket innebär att antalet anställda med rätt till kompletterande ålderspension troligen kommer att minska.

Allt fler anställda har rätt till kompletterande ålderspension

Tjänstepensionen allt viktigare för den anställde

TJÄNSTPENSIONENS BETYDELSE

Tjänstepensionen tillkommer utöver den allmänna pensionen. För normalinkomsttagare motsvarar den cirka tio procent av slutlönen. För den som tjänar mer motsvarar tjänstepensionen en större andel av lönen – upp till 30–40 procent. Därmed kostar den också betydligt mer för arbetsgivaren.

Grundregeln är att ju högre lön, desto större betydelse har tjänstepensionen för den totala pensionen. Den allmänna pensionen ligger kvar som ett grundskydd, medan tjänstepensionen ökar.

Inom kommuner och landsting tjänar allt fler över taket på 7,5 basbelopp (cirka 27 000 kronor i månaden) och blir därmed berättigade till kompletterande ålderspension. För många kommuner och landsting innebär denna utveckling ökade pensionskostnader.

HUR MYCKET GER PENSIONEN?

Det är svårt att generellt svara på frågan om vad pensionen ger. De olika delarna gör att det kan bli stora skillnader även mellan individer med tillsynes likartade förutsättningar.

Dagens Nyheter har låtit företaget Capitex AB räkna ut pensionen för ett antal fiktiva personer – däribland en undersköterska. Resultatet, som redovidas nedan, är att den allmänna pensionen plus den kommunala tjänstepensionen tillsammans ger undersköterskan en pension som motsvarar 59 procent av hennes slutlön.

Undersköterska

Slutlön: cirka 18 000 kr

Allmän pension: 9 181 kr

Tjänstepension (PFA): 1 519 kr

Summa pension: 9 181 kr + 1 519 kr = 10 700 kr
(59 procent av slutlönen)

MÅNGA FÅR DET KNAPERT

Samtidigt som allt fler kommun- och landstingsanställda hamnar över taket, är fortfarande de flesta i denna sektor relativt lågavlönade. Det finns många kommun- eller landstingsanställda som har svårt att få ekonomin att gå runt.

För åtskilliga kommer den totala pensionen att bli cirka 10 000 kronor i månaden före skatt. Inte minst för den som har små marginaler är det viktigt att känna till hur pensionssystemet är utformat och vilka möjligheter som finns. Dessutom blir det allt viktigare för den anställde att vidta egna åtgärder för att klara sig på pensionen. Den vanligaste åtgärden är att komplettera med eget pensionssparande.

FLEXIBEL PENSIONSÅLDER

Varken för den allmänna pensionen eller för PFA finns någon fast pensionsålder. Reglerna för PFA är att pensionen tidigast kan tas ut från 61 års ålder, och senast från 67 års ålder. Ju senare man tar ut sin pension, desto högre blir den. Att vänta med att ta ut sin pension kan för några vara ett sätt att få högre levnadsstandard. För andra är detta i praktiken inget möjligt val.

Undersökning bland kommun- och landstingsanställda

VAD VET DE ANSTÄLLDA SJÄLVA?

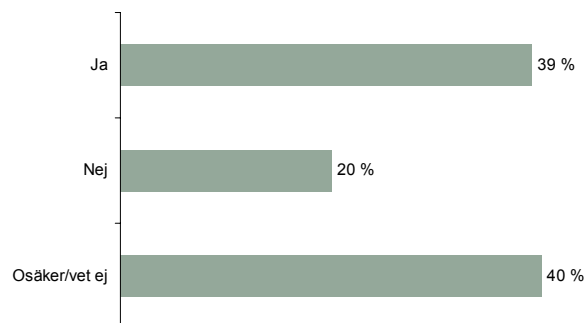
De kommun- och landstingsanställdas syn på sin tjänstepension är också viktig. Därför har KPA Pension låtit undersöka vad de anställda själva vet om sin tjänstepension och de pensionsåtaganden som deras arbetsgivare har.

Undersökningen genomfördes i form av en e-postenkät med ett slumpvis urval av kommun- och landstingsanställda. Metoden redovisas i slutet av detta avsnitt. Totalt svarade 1 103 personer i åldrarna 21–65 år på enkäten. I en begränsad grupp som kommun- och landstingsanställda är detta ett stort underlag som ger hög statistisk tillförlitlighet.

Resultaten visar att de flesta kommun- och landstingsanställda inte är insatta i hur deras pensionsvillkor ser ut. Bara 4 av 10 vet att de utöver den allmänna pensionen har en tjänstepension som deras arbetsgivare står för. Knappt 3 av 10 har räknat på vilken pension de själva kommer att få som pensionärer.

6 av 10 vet inte säkert om de omfattas av någon tjänstepension

"Har du någon tjänstepension/avtalspension som din arbetsgivare står för?"

De allra flesta i undersökningen tror att deras framtida månatliga pension kommer att bli mindre än 15 000 kronor i månaden före skatt. Knappt 3 av 10 tror att den kommer att bli mindre än 10 000 kronor i månaden före skatt.

Helene Dahlgren och Maria Jackson arbetar som sjuksköterskor vid Västerås Centrallasarett.

De är unga och prioriterar inte pensionen men anser att den är viktig för deras framtid.

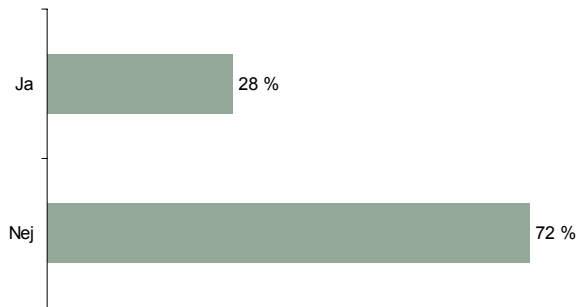
(Helene Dahlgren och Maria Jackson har inte deltagit i den här undersökningen.)

1 av 4 har räknat på den egna pensionen

"Har du räknat på vilken pension du kommer att få den dag då du går i pension?"

FÅ FÖRSTÅR DET ORANGEFÄRGADE KVERTET

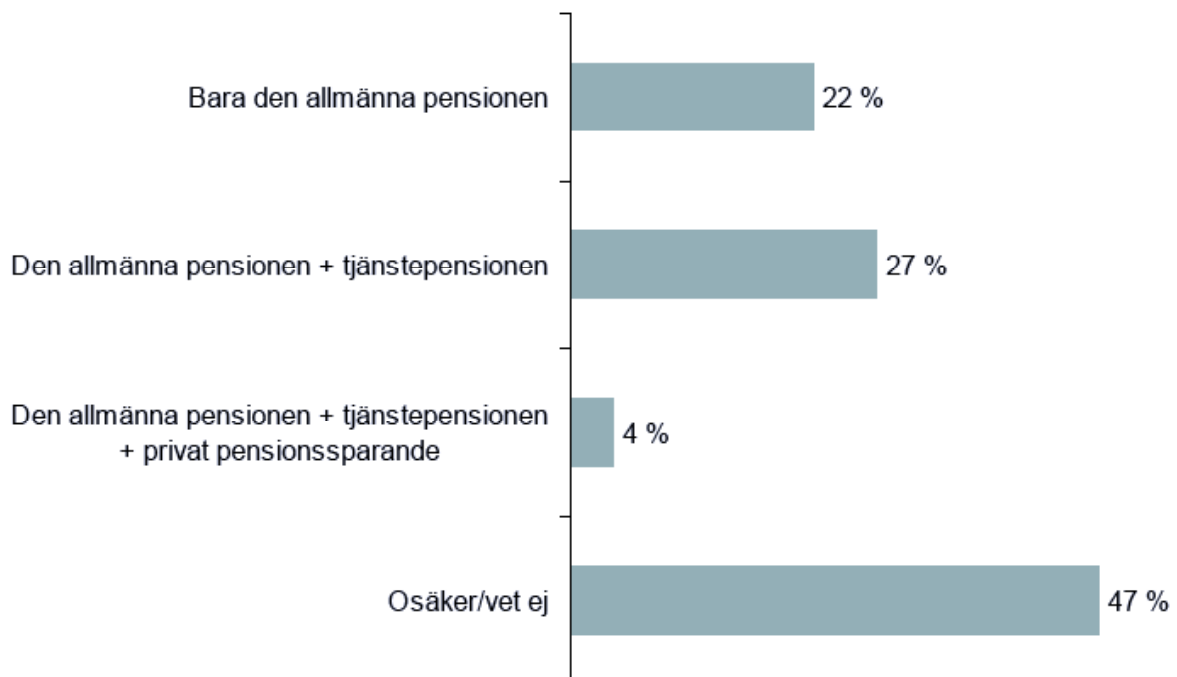
7 av 10 uppger att de har läst sin pensionsprognos som de fått av Försäkringskassan (det orangefärgade kuvertet). Men betydligt färre vet vad som ingår i prognosen. Bara 2 av 10 vet att den bara omfattar den allmänna pensionen. Nästan 3 av 10 tror att den

både omfattar den allmänna pensionen och tjänstepensionen.

Att bara ungefär var femte kommun- eller lands-tingställd förstår innehållet i det orangefärgade kuvertet antyder att de insatser som hittills gjorts för informera om det nya pensionssystemet inte räcker till.

Få vet vad som ingår i det orangefärgade kuvertet

"Vet du vad som ingår i pensionsprognosen i det orangefärgade kuvertet?"

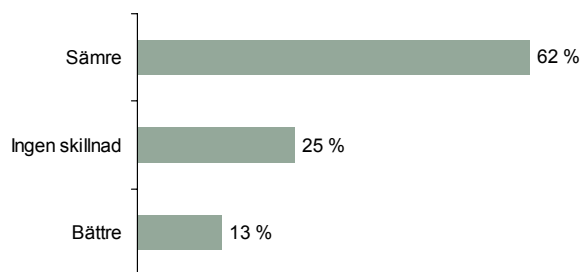

ORO INFÖR ÅLDERDOMEN

Många kommun- eller landstingsanställda känner oro inför ålderdomen. 3 av 4 är oroliga för hur de ska klara sin privatekonomi som pensionärer. De flesta tror att de kommer att få det ekonomiskt sämre än dagens pensionärgeneration.

De flesta tror att de själva får det sämre än dagens pensionärer

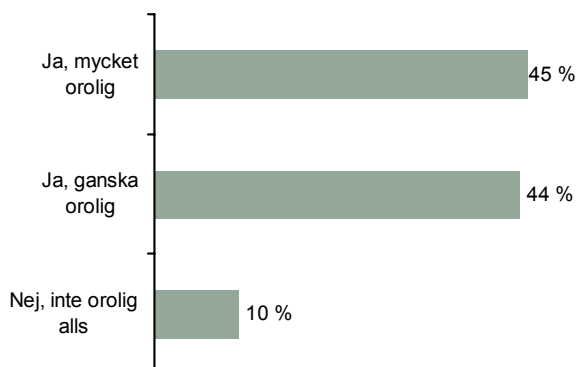
"Jämfört med dagens pensionärer - tror du att du kommer att få det bättre eller sämre?"

8 av 10 är oroliga för att samhällets resurser inte kommer att räcka för att klara framtida pensionsutbetalningar. Ännu fler är oroliga för att samhällets resurser inte kommer att räcka för att klara de framtida behoven inom äldreomsorgen.

Oro för äldreomsorgen

"Är du orolig för att samhällets resurser inte kommer att räcka till för att klara de framtida behoven inom äldreomsorgen?"

Den största yrkesgruppen i undersökningen är de som själva arbetar inom äldreomsorgen (cirka 240 personer). I denna yrkesgrupp är påtagligt fler oroliga för att det kommer att saknas resurser till äldreomsorg i framtiden. 57 procent av dem som arbetar inom äldreomsorgen är "mycket oroliga" för detta jämfört med 45 procent av alla kommun- eller landstingsanställda.

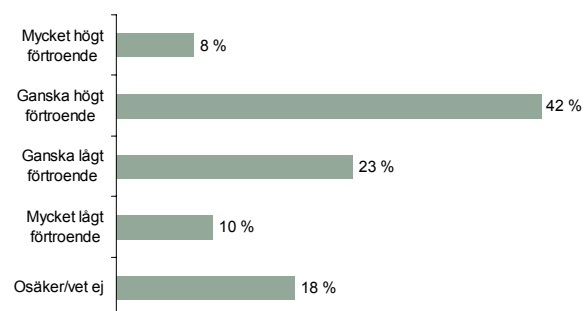
LÅGT FÖRTROENDE FÖR ARBETSGIVAREN

3 av 10 kommun- eller landstingsanställda har lågt förtroende för deras arbetsgivares förmåga att betala ut pensionen. Knappt hälften har högt förtroende.

De flesta gör bedömningen att deras arbetsgivare i dag har dålig ekonomi. Över 3 av 10 tror att deras arbetsgivares ekonomi kommer att försämrans fram till att de går i pension. Knappt 2 av 10 tror att den kommer att förbättras.

Hälften har högt förtroende för arbetsgivarens förmåga att klara pensionerna

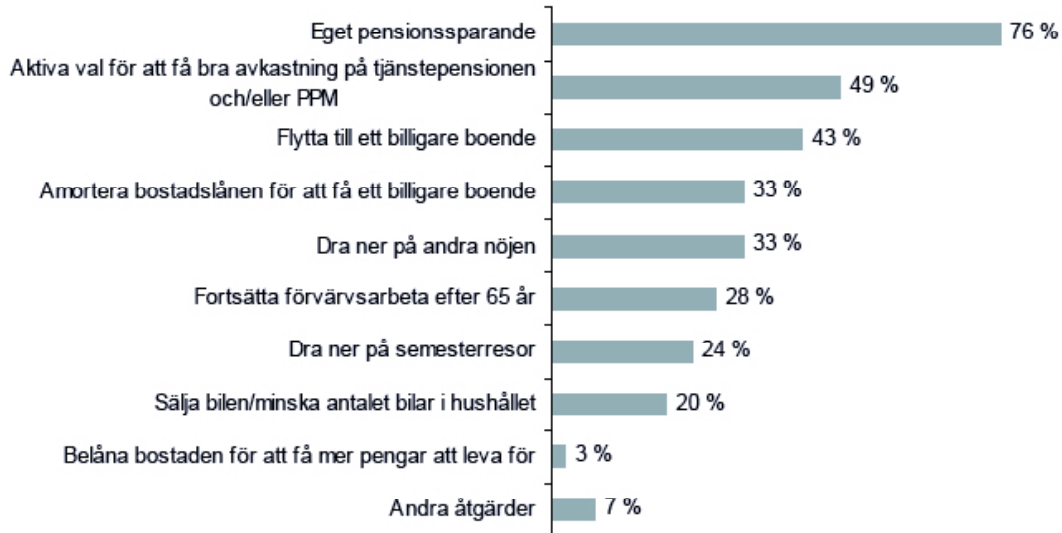
"Har du som anställd förtroende för din arbetsgivares förmåga att betala ut pensionen?"

3 av 4 ser privat pensionssparande som nödvändigt för att klara sig på pensionen

"Vilka av följande åtgärder har du själv vidtagit, eller tror du att du kommer att vidta, för att klara dig på din pension?"

EGNA ÅTGÄRDER FÖR ATT SÄKRA PENSIONEN

Ungefär hälften av de svarande uppger att de redan pensionssparar privat för att få mer pengar att leva för som pensionärer. 3 av 4 uppger att de antingen redan pensionssparar privat eller tror att de kommer att göra det senare i livet.

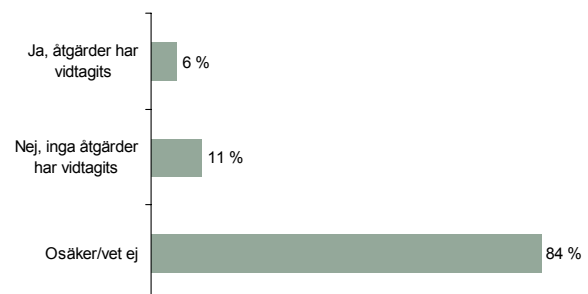
Andra åtgärder som många planerar att vidta för att klara sig på pensionen är "flytta till billigare boende", "amortera på bostadslånen för att få ett billigare boende" och "dra ner på andra nöjen". Hälften uppger "aktiva val för att få bra avkastning på tjänstepensionen och/eller PPM", vilket kan jämföras med att endast 2 av 10 gjorde ett aktivt val i PFA-valet 2004. Andelen som kan tänka sig att fortsätta arbeta efter 65 år är jämförelsevis stor, nära 3 av 10.

FÅ KÄNNER TILL OM ÅTGÄRDER HAR VIDTAGITS

Mycket få känner till att deras arbetsgivare har vidtagit några särskilda åtgärder för att kunna betala ut framtida pensioner. Över 8 av 10 besvarar frågan med "osäker/vet ej". Samtidigt svarar en stor majoritet att det är viktigt att deras arbetsgivare vidtar åtgärder för att klara framtida pensionsutbetalningar. De flesta efterfrågar mer information från arbetsgivaren.

Få vet om arbetsgivaren har vidtagit några åtgärder

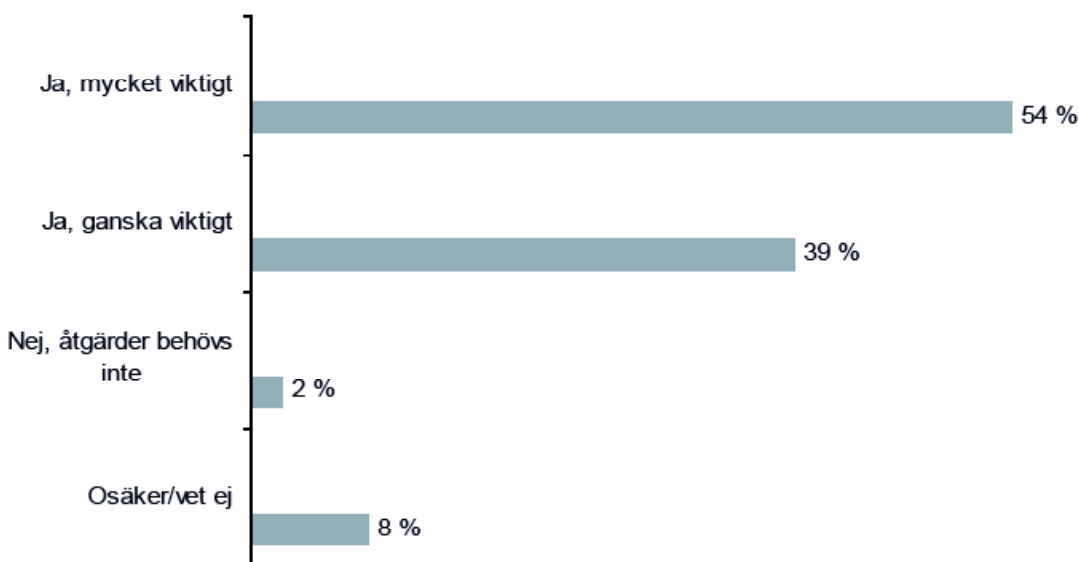
"Vet du om din arbetsgivare har vidtagit några särskilda åtgärder för att kunna betala ut framtida pensioner?"

... men det är viktigt att arbetsgivaren vidtar åtgärder

"Tycker du att det är viktigt att din arbetsgivare vidtar åtgärder för att trygga framtida pensionsutbetalningar?"

LANDSTINGSANSTÄLLDA MER INSATTA ÄN KOMMUNANSTÄLLDA

Landets kommuner sysselsätter totalt cirka 770 000 personer enligt SCB, medan landstingen sysselsätter 265 000. De landstingsanställda har i genomsnitt högre löner och högre utbildningsnivå än de kommunanställda.

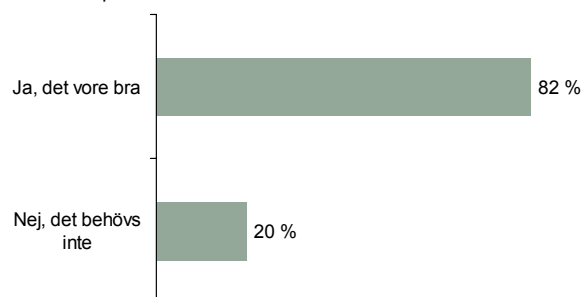
Resultateten i undersökningen visar att 32 procent av de landstingsanställda har räknat på vad de kommer att få i pension, jämfört med 26 procent av de kommunanställda. De landstingsanställda vet också i större utsträckning än de kommunanställda att de omfattas av en kommunal tjänstepension.

Generellt har landstingen sämre ekonomi än kommunerna, vilket avspeglar sig i svaren. Bara 2 procent av de landstingsanställda svarar att deras arbetsgivare har "mycket god ekonomi". Motsvarande andel bland de kommunanställda är 6 procent. De kommunanställda tror i större utsträckning än de landstingsanställda att deras arbetsgivares ekonomi kommer att förbättras fram till att de själva går i pension.

De kommunanställda pensionssparar i mindre utsträckning än de landstingsanställda. I gengäld svarar en något större andel av de kommunanställda att de som äldre planerar att flytta till ett billigare boende för att klara sig på sin pension.

8 av 10 vill ha mer information från arbetsgivaren

"Skulle du vilja ha mer information från din arbetsgivare om dina pensionsvillkor?"

MÄNNEN ÄR MER OROLIGA ÄN KVINNORNA

Bland männen i undersökningen uppger en större andel än bland kvinnorna att de är ”mycket oroliga” för att samhällets resurser inte ska räcka för att klara framtida pensionsutbetalningar. Männen är också i genomsnitt mer oroliga för hur de ska klara sin privatekonomi som pensionärer.

Att männen är mer oroliga inför pensionärstillva-
ron än kvinnorna är unikt för kommun- och lands-
tingsanställda. Andra undersökningar som omfattar
hela befolkningen visar att kvinnorna i allmänhet
oroar sig mer än männen för hur de ska klara sig
som pensionärer.

30 procent av männen har försökt räkna ut vilken
pension de kommer att få, jämfört med 27 procent
av kvinnorna. Männen är i något större utsträckning
än kvinnorna medvetna om att de har en tjänstepen-
sion som deras arbetsgivare står för.

ALLRA MEST OROLIGA ÄR STOCKHOLMARNNA

Vissa regionala skillnader märks i resultaten. De som
bor i Stockholms län är mer oroliga än genomsnittet
för att det i framtiden kommer att saknas resurser
till pensioner och äldreomsorg. Stockholmsarna har
också lägre förtroende för deras arbetsgivares för-
måga att klara framtida pensionsutbetalningar.

De kommun- och landstingsanställda i Sydsverige
utmärker sig bland annat genom att de pen-
sionssparar mer än vad motsvarande grupper gör i
övriga landet. Av sydsvenskarna pensionssparar 57
procent, jämfört med 47 procent av stockholmarna
och 49 procent av norrlänningarna.

SLUTSATSER

En slutsats av undersökningen är att de flesta kom-
mun- eller landstingsanställda fortfarande inte är
insatta i hur pensionssystemet fungerar. Det finns
ett stort behov av utbildning och bättre informa-

tion. Här har pensionsbolag, Försäkringskassan,
arbetsgivare, fackföreningar med flera aktörer en
viktig uppgift att fylla.

En annan slutsats är att många anställda i kommu-
ner eller landsting har lågt förtroende för sina arbets-
givares förmåga att hålla ingångna pensionslöften.
Detta är allvarligt i flera avseenden. Förutom att det
skapar oro kan det göra kommuner och landsting
mindre attraktiva som arbetsgivare. Kommunerna
och landstingen måste bli bättre på att informera
om vilka åtgärder de vidtar för att trygga pensions-
utbetalningar och andra framtida åtaganden.

Metod

Undersökningen genomfördes av United Minds un-
der tidsperioden 23 augusti–8 september 2005.
E-postenkäter gick ut till ett slumpvis nationellt re-
presentativt urval ur ett flertal olika paneler i Cints
CPX. Ur detta inkom 1 103 svar från kommun- och
landstingsanställda i åldrarna 21-65 år. Dessa svar
har granskats så att könsfördelningen, åldersfördel-
ningen och den geografiska spridningen är rimlig.

Tre goda exempel

TRE KOMMUNER SOM HAR HANTERAT PENSIONSSKULDEN

I detta avsnitt presenteras tre exempel på kommuner som alla har valt att hantera sin pensionskulda med hjälp av en försäkringslösning. Gemensamt för de tre kommunerna är att de alla har hyfsat god ekonomi. Men för kommuner med dålig ekonomi är det snarast ännu viktigare att ta itu med frågan hur de framtida pensionsutbetalningarna ska finansieras.

EXEMPEL 1:

Skara kommun såg chansen att lösa in en del av pensionskulden

Skara kommun har i dag en oredovisad pensionskulda på cirka 345 miljoner kronor, vilket motsvarar cirka 17 000 kronor per invånare. Skulden ökar successivt på grund av räntor och uppskrivningar av basbeloppet.

Framöver kommer pensionsutbetalningarna till tidigare kommunanställda att öka kraftigt. Prognoserna pekar på en ökning från 14 miljoner 2004 till som mest 27 miljoner under perioden 2017–2025.

För att undvika att pensionskostnaderna tränger undan annan kommunal verksamhet har kommunen beslutat att ta en del av kostnaderna redan nu. Detta sker genom en partiell inlösen, det vill säga delinlösen av pensionskulden.

Redan 2002 använde kommunen ett överskott på 15 miljoner kronor till att lösa in en del av pensionskulden. I år utnyttjas en revers på 57,5 miljoner kronor som kommunen har fått genom utförsäljning av VA-verksamheten till det kommunala energibolaget. Från och med 2007 har kommunen budgeterat 8 miljoner kronor per år till försäkring för att undvika att pensionskulden växer ytterligare.

Syftet med åtgärderna är att utjämna pensionsutgifterna över tiden. De som närmar sig pensionsåldern hjälper till att betala sina egna framtida pensioner.

– Vi var oroliga för att få för lite pengar till andra kommunala verksamheter framöver, säger kommunstyrelsens ordförande Barbro Hassel (s).

Beslutet togs i bred politisk enighet. Alla politiska partier i Skaras kommunfullmäktige ville vidta åtgärder för att ta kontroll över pensionsutgifterna.

– Jag har drivit frågan om hantering av pensionskulden i många år. Att vi nu har lyckats nå politisk enighet gläder mig mycket, säger Charlotte Nordström (m).

Den ”avbetalning” som görs i år innebär att den oredovisade pensionskulden för alla kommunens anställda som är födda 1943 eller tidigare har blivit inlöst. Den oredovisade pensionskulda som återstår avser personer som är födda 1944 eller senare.

Barbro Hassel,
ordförande
kommunstyrelsen i
Skara (s)

EXEMPEL 2:

Sunne kommun betar av en del av pensions- skulden varje år

Sunne kommun valde härom året att använda ett överskott på 7 miljoner kronor för att något minska den pensionsskuldsbörda som läggs på kommande generationer. Kommunens oredovisade pensions- skuld uppgår i dag till cirka 220 miljoner kronor. Det motsvarar ungefär 16 000 kronor per invånare.

Under de närmaste åren är det inget större pro- blem för kommunen att klara sina pensionsutfästel- ser till tidigare anställda. Men längre fram beräknas kostnaderna för dessa utfästelser öka kraftigt. Därför har kommunen tagit beslut om att under en tioårs- period avsätta 5 miljoner kronor om året till att lösa in en del av sin oredovisade pensionsskuld.

FÖRSÄKRINGSLÖSNING

Även Sunne har valt en försäkringslösning.

– Vi betalar in lite mer under en tioårsperiod, när de totala pensionsutbetalningarna är relativt låga, och får minskade utbetalningar när antalet pensionärer blir fler och pensionsutbetalningarna ökar, säger kommunstyrelsens ordförande Karl-Johan Adolfs- son (c).

Beslutet om att lösa in delar av den oredovisade

pensionsskulden togs i bred politisk enighet. Ett viktigt argument var att varje generation ska bära sina egna pensionskostnader och att det ur rättvise- synpunkt är fel att vältra över en pensionsskuld på kommande generationer.

Karl-Johan
Adolfsson,
ordförande
kommunstyrelsen i
Sunne (c)

EXEMPEL 3:

Lessebo satsar både på inlösen och extern kapitalförvaltning

Smålandskommunen Lessebo har valt att ta itu med pensionskultsproblemiken redan nu. Nyligen gjorde man en partiell inlösen av skulden på 20 miljoner kronor.

Göran Jörgensson är ekonomi- och IT-chef i kommunen och en drivande kraft bakom arbetet med att hantera Lessebos pensionskuld.

– Jag är väldigt intresserad av pensionsfrågor. Både stat, kommuner och landsting har ett stort åtagande här som de måste ta tag i. Gör man inget kommer det att bli stora problem framöver, säger han.

Inlösenaffären är bara en del av det arbete man gör för att klara de kommande årens ökande pensionsutbetalningar.

När Göran Jörgensson kom till Lessebo var kommunen överlikvid. Göran Jörgensson, som har erfarenhet av att arbeta med kapitalförvaltning, var med och utarbetade en placeringspolicy som resulterade i att kommunen placerade 90 miljoner kronor hos en extern kapitalförvaltare.

– Vi klarade börsnedgången relativt bra, det vi tappade då har vi hämtat igen nu. I dag har värdet på vår portfölj stigit till 126 miljoner kronor.

Det är pengar som kommer väl till pass framöver. I dag har Lessebo årliga pensionsutbetalningar på 4,5 miljoner kronor. Om tio år kommer de att ligga på 7,5 miljoner och om tjugo år är pensionsutbetalningarna uppe i 11 miljoner.

– Det vill till att vara förutseende. Gör vi inget kommer pensionskostnaderna att bli så stora att de tränger undan annan kommunal verksamhet. Därför måste vi ha pengar i handen till att betala pensionerna.

Allt går inte att göra på en gång. Men kombinationen av extern kapitalförvaltning och den aktuella inlösenaffären gör att kommunledningen i Lessebo kommun ser framtiden an med tillförsikt. Göran Jörgensson säger att framtida pensionsutbetalningar ska kunna genomföras utan att den övriga kommunala servicen försämras.

– Men visst kommer resursfördelningen att bli en strid på kniven framgent.

Göran Jörgensson är glad över att han och hans kollegor har tagit sitt ansvar och att de har gjort det redan i dag.

– Det är viktigt för mig att kunna stå till svars för våra handlingar även i framtiden. De politiker som verkar i Lessebo om 20 år ska inte kunna beskylla oss för att vi inget sagt eller gjort.

Göran Jörgensson,
ekonomi- och
IT-chef i Lessebo
kommun.

Tänkbara lösningar

VAD KAN KOMMUNER OCH LANDSTING GÖRA?

Pensionsskulden är en svår fråga för kommun- och landstingspolitiker att hantera. Det är alltid frestande att avstå från att ta itu med problem som inte kräver omdelbara åtgärder. Att ta upp den oredovisade pensionsskulden i balansräkningen räcker inte – den måste finansieras också.

För att inte lägga hela kostnadsökningen på kommande generationer måste pengar avsättas. Ett rimligt krav är att de pensionsrätter

som intjänas i dag finansieras direkt. Kommunernas och landstingens pensionsskulder ska åtminstone inte fortsätta att växa.

HUR HANTERAS PENSIONSSKULDEN PÅ BÄSTA SÄTT?

En del kommuner och landsting väljer att avsätta pengar till de anställdas pensioner som de låter externa kapitalförvaltare placera. En fara med denna lösning är att de avsatta pensionspengarna kan sjunka drastiskt i i värde. I Helsingborgs Dagblad gick det nyligen att läsa om värdet på de pengar som Åstorps kommun har avsatt för att betala de anställdas framtida pensioner:

"Värdet på kommunens aktieplaceringar har ökat med närmare 14 miljoner på ett halvår. Därmed är värdet i det närmaste återställt till de 100 miljoner som ursprungligen satsades."

Pengarna som Åstorps kommun har satsat kommer ursprungligen från försäljningen av ett kommunalt energibolag. Det var hösten 2000 som två fondförvaltare fick uppdraget att placera pensions-

pengarna på börsen. I dag har alltså pengarna återfått sitt ursprungliga värde. Men det är långt ifrån alla som lyckas tjäna igen stora förluster.

En fördel med att låta en extern kapitalförvaltare placera pengarna är att det vid behov går att använda pengarna till annat än pensioner. Kommunen eller landstinget får tillgångar som är hyfsat tillgängliga. Men det kan också ses som en nackdel att pensionspengarna kan användas till andra ändamål. För vissa kommunala beslutsfattare kan freste-

lesen bli allt för stor.

Det finns kommuner och landsting som använder pengar avsedda för pensioner till att bygga skolor, idrottshallar eller sjukhus. Det kan dock medföra att det i praktiken inte finns några pengar avsatta när pensionerna ska betalas ut.

Kommuner eller landsting som anlitar externa kapitalförvaltare för att förvalta pensionsmedlen måste själva fortfarande ta det fulla ansvaret för pensionsutbetalningarna. Detta innebär till exempel att se till att likvida medel finns tillgängliga, när det är dags att betala ut pension.

KPA PENSIONS FÖRSÄKRINGS-LÖSNINGAR

En lösning som KPA Pension erbjuder är att teckna en *pensionsförsäkring* för tidigare intjänade pensionsrätter. Det som försäkras är risken att pensionsberättigade lever längre än förväntat. Dessutom ger en pensionsförsäkring ett garanterat pensionsbelopp. Försäkringen innebär att kommunen eller landstinget gör kontinuerliga avbetalningar på sina pen-

Dagens pensionärer har det bra men hur är det med framtidens?

sionsåtaganden – alternativt genom en engångsbetalning löser in hela eller delar av pensionskulden (så kallad partiell inlösen).

De två vanligaste sätten att finansiera pensionsförsäkringen är att budgetera avsättningen eller att använda överskottet när ett positivt årsresultat uppnås.

Försäkringslösningen innebär att kostnaderna för pensionsåtagandena utjämnas över tiden. I stället för att det ska råda osäkerhet kring hur stora pensionskostnaderna blir betalar kommunen eller landstinget en bestämd premie. KPA Pension står för risken och hanterar utbetalningen av pensioner till försäkringstagarens anställda.

Den andra lösningen gäller nyintjänad pensionsrätt enligt PFA-avtalet (den redovisade pensionskulden). Vanligast är att kommunen eller landstinget försäkrar bort den del som gäller kompletterande ålderspension, KÅP. Hittills har cirka 130 kommuner valt att försäkra bort nyintjänad pensionsrätt, varav 90 procent har valt KPA Pension som sin leverantör.

LÅT BEHOVEN STYRA VALET AV LÖSNING

Vilka lösningar olika kommuner och landsting väljer för att hantera sina pensionskulder styrs av behov och preferenser. Om det exempelvis är viktigt att ha tillgång till pensionskapitalet är det fel att välja en försäkringslösning. I så fall är det troligtvis bättre att amortera eventuella banklån eller att anlita någon extern kapitalförvaltare. En pensionsförsäkring innebär att de pengar som betalas in tryggas för pensioner.

Den överavkastning som kan uppstå går till en överskottsfond som arbetsgivaren kan använda för andra pensionsåtaganden.

Fördelar med KPA Pensions försäkringslösning

Fördelarna med försäkringslösning i KPA Pension är flera.

- Pensionskostnaden skjuts inte på framtiden utan varje generation tar sin egen pensionskostnad. Pensionsrätterna finansieras samtidigt som de tjänas in.
- Riskutjämning – arbetsgivaren betalar en bestämd premie och KPA Pension övertar risken för kapitalförluster och lång levnad. (KPA övertar däremot inte risken för att parterna höjer pensionen och därmed kostnaderna).
- KPA Pension ger ett garanterat pensionsbelopp. Arbetsgivaren slipper ägna sig åt kapitalförvaltning och riskera att de avsatta pensionsmedlen förloras i värde.
- De pengar som avsätts används garanterat till pensioner – inget annat.

INFORMATION OCH RÅDGIVNING

Behovet av information och kunskap om den egna pensionen är stort hos de anställda i kommuner och landsting. Undersökningen bland de anställda visar på såväl brister i kunskap som behov av mer information om den egna pensionen. KPA Pension ser att vi tillsammans med kommuner och landsting kan göra mer för att bli bättre på att informera och öka de anställdas möjligheter att dra slutsatser för sin egen del.

KPA Pension skickar i dag pensionsinformation (pensionsprognoser och värdebesked) till de anställda i kommuner och landsting.

KPA Pension arbetar med information och rådgivning om pensioner på arbetsplatserna. Den typen av informationsmöten som KPA Pension tillhandahåller är mycket uppskattade och värdefulla för att reda ut oklarheter och funderingar kring pensioner.

Ordlista

ANSVARSFÖRBINDELSE

Pensionsåtaganden som ingåtts före 1998 redovisas inte som en pensionsskuld i balansräkningen, utan som en ansvarsförbindelse utanför balansräkningen.

BALANSRÄKNING

Den del av bokföringen där tillgångarna, skulderna och det egna kapitalet redovisas.

BASBELOPP

Sedan 2001 finns både prisbasbelopp och inkomstbasbelopp. Prisbasbeloppet följer den allmänna prisutvecklingen medan inkomstbasbeloppet följer den allmänna inkomstutvecklingen i Sverige. Basbeloppet fastställs en gång per år av regeringen.

Det finns två prisbadsbelopp: Prisbasbelopp och det förhöjda prisbasbeloppet. För år 2005 är basbeloppen:

Prisbasbelopp	39 400 kr
Förhöjt prisbasbelopp	40 300 kr
Inkomstbasbelopp	43 300 kr

Inom PFA används inkomstbasbeloppet bl a för beräkning av gränsen för att omfattas av kompletterande ålderspension, KÅP.

Det förhöjda prisbasbeloppet används bl a för beräkningen av årspoängen för kompletterande ålderspension, KÅP.

Prisbasbeloppet används för att värdesäkra huvuddelen av förmånerna i PFA.

(Vill du veta mer, gå in på www.kpa.se.)

BLANDMODELLEN

De redovisningsregler som i dag gäller för kommuner och landsting. Enligt reglerna ska pensionsåtaganden som ingåtts före 1998 inte redovisas i balansräkningen, medan pensionsåtaganden som ingåtts senare måste redovisas.

KOMPLETTERANDE ÅLDERSPENSION, KÅP

Anställda med en årslön högre än 7,5 basbelopp* kan ha rätt till KÅP. Hel pension är 62,5 procent på delar över 7,5 basbelopp och 31,25 procent på delar mellan 20-30 basbelopp. KÅP beräknas på den genomsnittliga lönen under de sju sista arbetsåren före pensionstidpunkten. KÅP är en del av PFA – det tjänstepensionsavtal som gäller för kommun- och landstingsanställda.

* 7,5 basbelopp motsvarar för de flesta en månadslön på ca 27 000 kr.

PA-KL

Det tjänstepensionsavtal för kommun- och landstingsanställda som gällde fram till 1998.

PARTIELL INLÖSEN

Innebär att man betalar en engångspremie till KPA Pension och därmed löser in de framtida pensionskostnaderna för exempelvis en eller flera årskullar anställda.

PENSIONS OCH FÖRSÄKRINGSAVTAL, PFA

Det tjänstepensionsavtal som sedan 1998 gäller för alla kommun- och landstingsanställda.

P-FINKEN

Ett betänkande från Kommunförbundet med rekommendationer om beräkning av pensionskostnader.

SOLIDITET

Andel eget kapital i förhållande till totalt kapital. Ett mått på den långsiktiga betalningsförmågan. Hög soliditet innebär låg finansiell risk.

Tabellbilaga

STOCKHOLMS LÄN

Kommun	Soliditet inkl. oredovisad p-skuld (%)	Redovisad soliditet (%)	Oredovisad p-skuld per invånare (kr)
1. Solna	62	88	16 597
2. Sollentuna	53	84	15 183
3. Stockholm	47	63	15 397
4. Sundbyberg	47	71	14 153
5. Nykvarn	40	59	16 916
6. Botkyrka	39	69	15 975
7. Danderyd	34	65	16 565
8. Lidingö	34	68	16 689
9. Huddinge	31	75	15 248
10. Salem	20	53	14 997
11. Täby	15	64	18 116
12. Norrtälje	14	53	15 941
13. Vallentuna	14	59	14 560
14. Södertälje	12	28	17 470
15. Nynäshamn	6	45	16 734
16. Järfälla	4	61	20 277
17. Värmdö	2	56	11 201
18. Nacka	1	50	14 804
19. Upplands Väsby	-7	71	18 726
20. Ekerö	-16	23	14 072
21. Sigtuna	-16	54	18 259
22. Upplands-Bro	-17	50	18 494
23. Tyresö	-18	40	14 555
24. Vaxholm	-23	8	11 907
25. Haninge	-40	23	15 202
26. Österåker	-55	40	15 428
Genomsnitt i länet			15 902

UPPSALA LÄN

Kommun	Soliditet inkl. oredovisad p-skuld (%)	Redovisad soliditet (%)	Oredovisad p-skuld per invånare (kr)
1. Knivsta	34	57	8 168
2. Enköping	30	72	16 428
3. Uppsala	27	60	15 733

fortsättning på sidan 28

fortsättning från sidan 27

UPPSALA LÄN

Kommun	Soliditet inkl. oredovisad p-skuld (%)	Redovisad soliditet (%)	Oredovisad p-skuld per invånare (kr)
4. Tierp	8	57	18 417
5. Östhammar	2	56	16 906
6. Håbo	-31	5	13 188
7. Älvkarleby	-34	22	17 199
Genomsnitt i länet			15 148

SÖRMLANDS LÄN

Kommun	Soliditet inkl. oredovisad p-skuld (%)	Redovisad soliditet (%)	Oredovisad p-skuld per invånare (kr)
1. Gnesta	34	74	13 614
2. Trosa	24	55	11 826
3. Flen	21	77	17 818
4. Katrineholm	17	69	20 281
5. Nyköping	7	65	18 058
6. Eskilstuna	-7	31	17 440
7. Oxelösund	-7	53	21 005
8. Strängnäs	-14	17	15 741
9. Vingåker	-30	17	17 142
Genomsnitt i länet			16 991

ÖSTERGÖTLANDS LÄN

Kommun	Soliditet inkl. oredovisad p-skuld (%)	Redovisad soliditet (%)	Oredovisad p-skuld per invånare (kr)
1. Linköping	31	55	15 135
2. Ydre	25	57	16 150
3. Norrköping	16	45	19 305
4. Motala	-4	55	18 311
5. Mjölby	-6	40	19 055
6. Finspång	-8	40	18 845
7. Ödeshög	-9	38	15 290
8. Valdemarsvik	-10	38	18 204
9. Kinda	-12	54	17 427
10. Vadstena	-13	39	17 691
11. Söderköping	-21	35	15 842

ÖSTERGÖTLANDS LÄN

Kommun	Soliditet inkl. oredovisad p-skuld (%)	Redovisad soliditet	Oredovisad p-skuld per invånare (kr)
12. Boxholm	-26	34	16 442
13. Åtvidaberg	-30	20	18 974
Genomsnitt i länet			17 436

JÖNKÖPINGS LÄN

Kommun	Soliditet inkl. oredovisad p-skuld (%)	Redovisad soliditet (%)	Oredovisad p-skuld per invånare (kr)
1. Vaggeryd	39	72	15 932
2. Gnosjö	32	57	12 108
3. Gislaved	30	76	15 429
4. Värnamo	26	70	16 650
5. Tranås	14	65	17 379
6. Sävsjö	8	46	16 620
7. Habo	5	49	14 393
8. Nässjö	-3	48	18 385
9. Vetlanda	-3	42	18 571
10. Jönköping	-4	53	18 290
11. Eksjö	-13	39	19 362
12. Aneby	-27	29	16 413
13. Mullsjö	-40	6	17 276
Genomsnitt i länet			16 677

KRONOBERGS LÄN

Kommun	Soliditet inkl. oredovisad p-skuld (%)	Redovisad soliditet (%)	Oredovisad p-skuld per invånare (kr)
1. Ljungby	47	81	16 761
2. Markaryd	39	77	19 095
3. Älmhult	31	65	15 071
4. Lessebo	20	58	18 521
5. Tingsryd	10	58	17 087
6. Alvesta	4	51	17 042
7. Uppvidinge	2	49	18 607
8. Växjö	-12	61	17 211
Genomsnitt i länet			17 424

KALMAR LÄN

Kommun	Soliditet inkl. oredovisad p-skuld (%)	Redovisad soliditet (%)	Oredovisad p-skuld per invånare (kr)
1. Oskarshamn	51	66	19 391
2. Vimmerby	39	66	15 549
3. Mönsterås	26	57	13 753
4. Mörbylånga	18	56	13 265
5. Kalmar	-3	56	14 532
6. Västervik	-3	30	17 700
7. Nybro	-4	46	17 775
8. Emmaboda	-9	50	15 050
9. Torsås	-9	38	15 804
10. Högsby	-15	16	17 021
11. Borgholm	-16	32	14 121
12. Hultsfred	-28	27	18 495
Genomsnitt i länet			16 038

GOTLANDS LÄN

Kommun	Soliditet inkl. oredovisad p-skuld (%)	Redovisad soliditet (%)	Oredovisad p-skuld per invånare (kr)
1. Gotland	-13	43	29 697
Genomsnitt i länet			29 697

BLEKINGE LÄN

Kommun	Soliditet inkl. oredovisad p-skuld (%)	Redovisad soliditet (%)	Oredovisad p-skuld per invånare (kr)
1. Sölvesborg	34	72	14 916
2. Karlshamn	15	59	18 964
3. Olofström	3	47	18 833
4. Ronneby	0	34	17 599
5. Karlskrona	-1	23	17 254
Genomsnitt i länet			17 513

SKÅNE LÄN

Kommun	Soliditet inkl. oredovisad p-skuld (%)	Redovisad soliditet (%)	Oredovisad p-skuld per invånare (kr)
1. Helsingborg	51	74	16 809
2. Landskrona	51	77	15 782
3. Örkelljunga	48	74	14 779
4. Burlöv	46	81	14 261
5. Hässleholm	42	82	16 509
6. Höör	37	80	13 395
7. Lund	37	37	0
8. Eslöv	35	80	16 311
9. Lomma	35	76	16 308
10. Vellinge	35	68	14 417
11. Hörby	34	72	12 930
12. Kävlinge	30	79	12 753
13. Osby	30	65	16 256
14. Skurup	30	64	12 616
15. Höganäs	29	59	14 781
16. Ystad	29	55	17 703
17. Trelleborg	28	72	17 722
18. Ängelholm	26	72	13 867
19. Malmö	25	66	19 872
20. Sjöbo	25	51	11 531
21. Båstad	24	63	14 141
22. Kristianstad	24	70	16 637
23. Åstorp	21	49	14 110
24. Svalöv	16	58	13 736
25. Simrishamn	14	56	15 833
26. Staffanstorps	14	60	13 828
27. Svedala	12	55	14 665
28. Klippan	9	53	17 246
29. Östra Göinge	2	60	16 916
30. Perstorp	1	53	15 511
31. Tomelilla	-1	50	14 756
32. Bromölla	-4	42	15 198
33. Bjuv	-9	23	15 149
Genomsnitt i länet			14 737

HALLANDS LÄN

Kommun	Soliditet inkl. oredovisad p-skuld (%)	Redovisad soliditet (%)	Oredovisad p-skuld per invånare (kr)
1. Halmstad	57	85	16 759
2. Laholm	24	71	15 556
3. Kungsbacka	20	63	14 418
4. Varberg	18	56	13 336
5. Falkenberg	12	50	14 394
6. Hylte	-17	28	15 855
Genomsnitt i länet			15 053

VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Kommun	Soliditet inkl. oredovisad p-skuld (%)	Redovisad soliditet (%)	Oredovisad p-skuld per invånare (kr)
1. Lidköping	62	89	19 764
2. Sotenäs	45	76	16 678
3. Mölndal	37	74	16 421
4. Tranemo	36	76	16 351
5. Ulricehamn	35	79	17 012
6. Mark	31	77	17 022
7. Vårgårda	30	75	13 754
8. Tidaholm	28	69	17 087
9. Strömstad	27	68	15 563
10. Svenljunga	26	66	16 166
11. Lerum	25	25	0
12. Borås	23	60	16 904
13. Skövde	22	60	17 154
14. Vara	22	66	16 674
15. Tibro	20	70	17 314
16. Trollhättan	20	65	17 562
17. Öckerö	17	72	14 956
18. Kungälv	15	53	17 451
19. Alingsås	14	59	16 553
20. Töreboda	13	63	15 703
21. Bengtsfors	11	48	18 854
22. Härryda	10	49	14 402
23. Dals-Ed	9	39	17 588
24. Essunga	9	54	16 872

VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Kommun	Soliditet inkl. oredovisad p-skuld (%)	Redovisad soliditet (%)	Oredovisad p-skuld per invånare (kr)
25. Götene	8	58	15 931
26. Färgelanda	7	54	16 824
27. Herrljunga	6	49	14 886
28. Falköping	5	54	17 350
29. Partille	4	72	15 285
30. Tanum	4	34	14 810
31. Bollebygd	2	54	12 171
32. Uddevalla	2	46	19 154
33. Skara	-3	49	18 452
34. Tjörn	-3	35	15 477
35. Ale	-5	45	15 885
36. Vänersborg	-8	58	17 891
37. Åmål	-8	62	21 386
38. Karlsborg	-10	33	17 640
39. Orust	-10	40	14 936
40. Hjo	-11	43	13 613
41. Grästorps	-16	44	16 257
42. Munkedal	-22	25	17 135
43. Mellerud	-23	24	16 844
44. Gullspång	-26	9	13 605
45. Mariestad	-28	44	23 247
46. Lilla Edet	-37	41	13 890
47. Lysekil	-41	15	21 893
48. Stenungsund	-42	-2	16 182
49. Göteborg	-56	4	17 476
Genomsnitt i länet			16 367

VÄRMLANDS LÄN

Kommun	Soliditet inkl. oredovisad p-skuld (%)	Redovisad soliditet (%)	Oredovisad p-skuld per invånare (kr)
1. Eda	47	78	17 032
2. Årjäng	40	73	15 289
3. Arvika	37	80	19 664
4. Karlstad	24	55	17 251

fortsättning på sidan 34

fortsättning från sidan 33

VÄRMLANDS LÄN

Kommun	Soliditet inkl. oredovisad p-skuld (%)	Redovisad soliditet (%)	Oredovisad p-skuld per invånare (kr)
5. Säffle	15	61	19 664
6. Forshaga	13	64	17 784
7. Munkfors	4	46	17 789
8. Sunne	3	51	16 195
9. Kristinehamn	-11	37	19 505
10. Hammarö	-15	49	17 655
11. Torsby	-17	29	21 019
12. Storfors	-20	44	18 804
13. Hagfors	-23	40	21 109
14. Filipstad	-31	38	27 313
15. Grums	-33	0	18 172
16. Kil	-40	21	17 706
Genomsnitt i länet		18 871	

ÖREBRO LÄN

Kommun	Soliditet inkl. oredovisad p-skuld (%)	Redovisad soliditet (%)	Oredovisad p-skuld per invånare (kr)
1. Kumla	48	77	14 898
2. Örebro	19	61	18 196
3. Lekeberg	8	59	14 274
4. Askersund	-10	53	16 917
5. Hallsberg	-23	14	20 489
6. Lindesberg	-23	42	20 407
7. Degerfors	-26	23	20 210
8. Karlskoga	-27	9	22 126
9. Ljusnarsberg	-28	37	19 078
10. Hällefors	-34	23	19 100
11. Nora	-34	37	20 040
12. Laxå	-94	-1	21 396
Genomsnitt i länet			18 927

VÄSTMANLANDS LÄN

Kommun	Soliditet inkl. oredovisad p-skuld (%)	Redovisad soliditet (%)	Oredovisad p-skuld per invånare (kr)
1. Skinnskatteberg	31	73	16 384
2. Hallstahammar	28	71	19 032
3. Arboga	24	50	19 828
4. Fagersta	19	74	22 031
5. Västerås	19	45	15 811
6. Köping	4	61	20 186
7. Kungsör	-6	37	21 712
8. Sala	-11	48	19 149
9. Heby	-15	42	14 650
10. Norberg	-40	19	19 232
11. Surahammar	-47	0	18 675
Genomsnitt i länet		18 790	

DALARNAS LÄN

Kommun	Soliditet inkl. oredovisad p-skuld (%)	Redovisad soliditet (%)	Oredovisad p-skuld per invånare (kr)
1. Borlänge	29	69	17 120
2. Säter	26	65	15 303
3. Malung	25	61	18 486
4. Vansbro	15	50	19 377
5. Hedemora	6	75	21 540
6. Älvdalen	-3	39	19 650
7. Mora	-4	48	19 094
8. Orsa	-4	45	18 562
9. Ludvika	-5	55	23 032
10. Smedjebacken	-5	49	18 465
11. Gagnef	-11	41	18 133
12. Rättvik	-18	29	18 822
13. Falun	-22	29	19 269
14. Leksand	-23	43	19 286
15. Avesta	-27	9	20 342
Genomsnitt länet		19 098	

GÄVLEBORGS LÄN

Kommun	Soliditet inkl. oredovisad p-skuld (%)	Redovisad soliditet (%)	Oredovisad p-skuld per invånare (kr)
1. Bollnäs	36	74	19 503
2. Hudiksvall	31	72	17 680
3. Ovanåker	22	64	17 959
4. Sandviken	10	51	18 061
5. Hofors	9	67	19 575
6. Gävle	7	33	18 580
7. Ljusdal	1	46	19 744
8. Söderhamn	-11	50	19 606
9. Nordanstig	-67	13	18 706
10. Ockelbo	-81	15	17 280
Genomsnitt i länet			18 669

VÄSTERNORRLANDS LÄN

Kommun	Soliditet inkl. oredovisad p-skuld (%)	Redovisad soliditet (%)	Oredovisad p-skuld per invånare (kr)
1. Örnsköldsvik	19	69	20 300
2. Sundsvall	5	32	17 659
3. Ånge	-5	49	18 465
4. Sollefteå	-7	44	22 248
5. Härnösand	-13	52	22 415
6. Kramfors	-24	42	22 560
7. Timrå	-37	18	17 943
Genomsnitt i länet			20 227

JÄMTLANDS LÄN

Kommun	Soliditet inkl. oredovisad p-skuld (%)	Redovisad soliditet (%)	Oredovisad p-skuld per invånare (%)
1. Östersund	33	77	20 070
2. Härjedalen	30	71	23 294
3. Åre	8	28	16 897
4. Berg	4	56	21 533
5. Strömsund	-16	51	28 085
6. Krokom	-26	37	19 918

JÄMTLANDS LÄN

Kommun	Soliditet inkl. oredovisad p-skuld (%)	Redovisad soliditet (%)	Oredovisad p-skuld per invånare (%)
7. Bräcke	-29	28	24 577
8. Ragunda	-50	1	24 984
Genomsnitt i länet			22 419

VÄSTERBOTTENS LÄN

Kommun	Soliditet inkl. oredovisad p-skuld (%)	Redovisad soliditet (%)	Oredovisad p-skuld per invånare (kr)
1. Vilhelmina	40	77	23 465
2. Norsjö	33	77	21 262
3. Dorotea	22	48	22 663
4. Skellefteå	22	38	23 535
5. Lycksele	18	66	23 931
6. Umeå	12	31	17 096
7. Sorsele	5	32	26 812
8. Malå	3	33	22 072
9. Vännäs	0	34	21 698
10. Nordmaling	-1	51	18 864
11. Storuman	-1	42	26 529
12. Vindeln	-3	42	20 925
13. Robertsfors	-7	40	15 846
14. Åsele	-13	36	24 923
15. Bjurholm	-32	13	21 242
Genomsnitt i länet			22 057

NORRBOTTENS LÄN

Kommun	Soliditet inkl. oredovisad p-skuld (%)	Redovisad soliditet (%)	Oredovisad p-skuld per invånare (kr)
1. Piteå	46	81	20 098
2. Luleå	45	81	19 515
3. Övertorneå	43	74	22 830
4. Arjeplog	35	72	22 158
5. Boden	17	61	20 859
6. Jokkmokk	8	47	24 175

fortsättning på sidan 38

fortsättning från sidan 37

NORRBOTTENS LÄN

Kommun	Soliditet inkl. oredovisad p-skuld (%)	Redovisad soliditet (%)	Oredovisad p-skuld per invånare (kr)
7. Gällivare	4	52	21 328
8. Arvidsjaur	2	59	23 582
9. Kiruna	2	45	26 985
10. Kalix	-5	46	24 165
11. Haparanda	-11	25	18 491
12. Övertorneå	-19	31	25 609
13. Pajala	-21	40	30 851
14. Älvsbyn	-22	32	22 620
Genomsnitt i länet			23 090

Källa: Egna beräkningar baserade på SCB:s uppgifter om kommunernas redovisade soliditet och ansvarsförbindelser 2004-12-31. Redovisad soliditet är den soliditet som kommunerna själva redovisar i sina balansräkningar 2004-12-31. Soliditeten har beräknats när ansvarsförbindelser och ej redovisade löneskatter inkluderas som skulder. Ansvarsförbindelsen inklusive löneskatten har även delats med antalet invånare för att få fram den oredovisade pensionsskulden per invånare.

LANDSTINGEN

Landsting	Soliditet inkl. oredovisad p-skuld (%)	Redovisad soliditet (%)	Oredovisad p-skuld per invånare (kr)
1. Halland	-2	63	9 253
2. Östergötland	-22	-22	0
3. Jönköping	-28	56	11 282
4. Blekinge	-30	60	14 421
5. Norrbotten	-35	59	15 147
6. Västernorrland	-49	47	11 605
7. Jämtland	-50	37	13 742
8. Uppsala	-56	45	12 586
9. Kronoberg	-64	40	12 373
10. Sörmland	-64	48	11 690
11. Västerbotten	-67	48	15 058
12. Kalmar	-73	41	12 764
13. Gävleborg	-82	42	13 941
14. Stockholm	-82	-5	9 521
15. Västmanland	-83	30	11 620
16. Örebro	-90	19	14 406
17. Värmland	-137	32	14 458
18. Skåne	-143	-15	11 129
19. Västra Götaland	-143	10	11 861
20. Dalarna	-163	13	13 299

Källa: Egna beräkningar baserade på SCB:s uppgifter om landstingens redovisade soliditet och ansvarsförbindelser 2004-12-31. Redovisad soliditet är den soliditet som landstingen själva redovisar i sina balansräkningar 2004-12-31. Soliditeten har beräknats när ansvarsförbindelser och ej redovisade löneskatter inkluderas som skulder. Ansvarsförbindelsen inklusive löneskatter har även delats med antalet invånare för att få fram den oredovisade pensionsskulden per invånare.

KONTAKTUPPGIFTER

KPA Pension Kundservice

Privatpersoner: 020-650 500

Pensionärer: 020-650 650

Arbetsgivare

Nord: 08-665 04 20

Syd: 08-665 04 30

Öst: 08-665 04 40

Väst: 08-665 04 50

Växel: 08-665 04 00

Vill du beställa fler exemplar av rapporten? Maila din beställning till pensionsrapporten@kpa.se

KPA
PENSION

BESÖKSADRESS: ÖSTGÖTAGATAN 90, POSTADRESS: 106 85 STOCKHOLM
TELEFON 08-665 04 00, FAX 08-665 06 85. ORG. NR 556527-7182
KUNDSERVICE 020-650 500, WWW.KPA.SE